

De viering van de Eucharistie en de belijdenis van ons geloof

Aankondiging van de geboorte van Jezus aan Maria, geschilderd door Nicolas Poussin († 1665).

Heel de eucharistieviering is een belijdenis van ons geloof. Maar ook elk klein moment van de viering, van binnenkomst en ontvangst tot zegen en wegzending, is uitdrukking en getuigenis van ons geloof. Het geloof dat we belijden klinkt door in heel de liturgie.

Art. 3 "Die ontvangen is van de heilige Geest en geboren uit de maagd Maria." In het tweede artikel van de geloofsbelijdenis werd Jezus geïntroduceerd als de Zoon van de Vader en als onze Heer. Daarmee belijden we zijn goddelijke afkomst en we zeggen wie Hij voor ons is. In artikel drie staat hoe Hij onder ons is gekomen: met medewerking van de heilige Geest en van Maria.

Ons geloof leert dat deze Geest een van de drie 'personen' is die samen de

H. Drie-eenheid vormen. Bij de Vader en zeker bij de Zoon kunnen we ons nog wel iets voorstellen als het gaat om personen. Bij de Geest is dat wat moeilijker want, nou ja, Hij is een geest. Binnen die Drie-eenheid wordt Hij wel omschreven als een energie, als de liefdeskracht tussen de Vader en de Zoon. Ook dat maakt het niet makkelijker om de Geest te zien als persoon. En toch is de Geest handelend aanwezig, als een persoonlijke kracht.

In het begin van de Bijbel staat dat Gods geest over de wateren zweefde. We mogen geloven dat de kracht van de Geest hielp bij de schepping - denk aan het gebed "Kom, Schepper Geest...". De Geest is nauw betrokken bij het ontstaan van nieuw leven. Jezus spreekt over geboren worden uit water en *geest* (Johannes 3, 5) - opmerkelijk hoe dat lijkt op het scheppingsverhaal, waar over water wordt geschreven als iets wat er, net als de geest, al was voordat de schepping begon. Die Geest is ook aanwezig bij de menswording van Jezus: nieuw leven, bedoeld om de mens te herscheppen.

Om dat laatste mogelijk te maken, zal de mensgeworden Zoon moeten sterven en verrijzen. Hij heeft dat eenmalig gedaan, op en bij Golgota. Maar op de avond voor zijn lijden heeft Hij dat al op een bijzondere manier vormgegeven bij de instelling van de Eucharistie. Dat ging gepaard met de opdracht dat te blijven doen, zodat door die gedachtenis het lijden, sterven en verrijzen steeds opnieuw onder ons aanwezig zou zijn.

Zoals de Zoon materie is geworden bij zijn aardse geboorte, zo worden Hij en zijn optreden materie in brood en wijn: die worden tot lichaam en bloed van Christus. De gaven komen tot leven. Ook bij deze 'schepping' is de heilige Geest betrokken. Op zich is in de eucharistieviering de Geest al vanaf het begin aanwezig, want we zijn bijeen "in de naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest". Zijn kracht wordt echter heel specifiek gevraagd tijdens het eucharistisch gebed, in de *epiklese*. De woordkeus varieert per eucharistisch gebed, maar de betekenis is steeds dezelfde. In eucharistisch gebed 5 klinkt het zo: "God, onze Vader, wij vragen U: zend over dit brood en deze wijn de kracht van uw heilige Geest; dat zij voor ons

het Lichaam en Bloed worden van uw veelgeliefde Zoon, Jezus Christus." Dan volgt de beschrijving van het Laatste Avondmaal, met de *instellingswoorden*: "Neemt en eet hiervan..." Bij veel grote momenten in het leven van Jezus was Maria nauw betrokken. Zij had Hem in haar schoot gedragen, ze "bracht haar zoon ter wereld" (Lucas 2, 7), ze droeg Hem op in de tempel, ze was vaak met Hem onderweg, ze speelde een belangrijke rol bij de bruiloft te Kana, en ze was bij Hem op Golgota. Maar ze was niet in de Bovenzaal bij de instelling van de eucharistie. Ze wordt tenminste niet genoemd, en we mogen ervan uitgaan dat zeker een mariale evangelist als Lucas haar aanwezigheid zou hebben vermeld; dat deed hij immers ook toen de leerlingen tussen hemelvaart en Pinksteren in de Bovenzaal bijeen waren.

Wellicht hóefde Maria ook niet bij de instelling van de eucharistie te zijn. Tijdens het Avondmaal gaf Jezus de opdracht "blijft dit doen om Mij te gedenken". Dat was een opdracht aan de leerlingen, die apostel zouden worden, mensen met een zending. Voor Maria was een andere rol weggelegd. Op Golgota werd zij door Jezus impliciet aangesteld tot moeder van de Kerk, toen Hij zei: "Vrouw, zie daar uw zoon" (Johannes 19, 26). Die 'zoon' was de apostel Johannes, op dat moment symbool voor de Kerk waarvan Maria de moeder werd. In die rol is zij ook de moeder van de eucharistie, de vrouw uit wie het brood des levens is voortgekomen en steeds weer voortkomt.

Art. 4 "Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven."

Het vierde artikel van deze geloofsbelijdenis gaat over het offer van Jezus. Hier belijden wij dat wij geloven in Hem die dat heeft ondergaan, en daarmee ook dát Hij dit heeft gedaan. Het eucharistisch gebed gaat ook over dit offer. Als Jezus zegt: "Blijft dit doen om Mij te gedenken", dan zegt Hij ook: sta in iedere viering stil bij wat er op Goede Vrijdag is gebeurd, bij wat Ik heb gedaan, en waaróm Ik dat heb gedaan.

Iedere viering worden we uitgenodigd om stil te staan bij wat Jezus op Goede Vrijdag heeft gedaan en waaróm Hij dat heeft gedaan.

Dat gedenken gebeurt in het eucharistisch gebed op twee plaatsen: net voor en na de consecratie wordt ingeleid met een verwijzing naar het lijden en sterven van Jezus, zoals in eucharistisch gebed 2-C: "Toen Hij werd overgeleverd en vrijwillig zijn lijden op zich nam, nam Hij het brood..." In gebed nummer 7, een van de twee 'verzoeningsgebeden', gebeurt dat iets uitgebreider: "Uw Zoon, de enige Gerechte, heeft zich overgeleverd in onze handen; Hij werd genageld aan een kruis. Daar heeft Hij met wijd gestrekte armen het onverwoestbaar teken opgericht van het verbond tussen de hemel en de aarde. Maar vooraleer dat alles te volbrengen...", en dan volgt de consecratie, de instelling van de eucharistie.

Hierna volgt het eigenlijke gedenken, de *anamnese*. "De anamnese," aldus J. Hermans in *De liturgie van de*

eucharistie, "behoort tot de meest oorspronkelijke elementen van het eucharistisch gebed. In het joodse beracha werd God dank gezegd en geprezen, en tevens werd de grond van de dankzegging aangegeven, de *mirabilia Dei*, Gods grote wonderwerken en heilsdaden in de geschiedenis." In eucharistisch gebed 3-B zien we offer, gedenken en dankzeggen samenkomen in één prachtige zin: "Daarom Heer, gedenken wij het heilzaam lijden en sterven van uw Zoon, zijn glorievolle verrijzenis, en zijn verheffing aan uw rechterhand; zo staan wij vol verwachting open voor zijn wederkomst, en bieden U vol dankbaarheid dit offer aan, zo levend en heilig."

Behalve lijden en sterven worden hier ook verrijzenis en hemelvaart genoemd - daarover zal het gaan in de volgende twee artikelen van de geloofsbelijdenis.